

DE ONDERWIJSVISITATIE VERKORTE PROCEDURE **Kleuteronderwijs**

De professionele bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs
aan de Karel de Grote Hogeschool

www.vluhr.be Brussel - maart 2018

vluhr

DEEL I	ALGEMEEN DEEL	5
	De onderwijsvisitatie – verkorte procedure	
	Kleuteronderwijs – Karel de Grote Hogeschool	7
DEEL II	OPLEIDINGSRAPPORT	13
	BIJLAGEN	19
Bijlage 1	Personalia van de leden van de visitatiecommissie	20
Bijlage 2	Bezoekschema	22

DEEL 1

Algemeen deel

DE ONDERWIJSVISITATIE VERKORTE PROCEDURE

Kleuteronderwijs

1 Inleiding

In het najaar van 2013 heeft de visitatiecommissie Kleuteronderwijs in opdracht van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen raad (VLUHR) de professionele bacheloropleidingen in het onderwijs: kleuteronderwijs gevisiteerd. Dit initiatief kaderde in de werkzaamheden van de VLUHR op het vlak van de externe kwaliteitszorg.

De bevindingen, conclusies en aanbevelingen van de visitatiecommissie werden vastgelegd in het visitatierapport “Kleuteronderwijs”, dat werd gepubliceerd op 28 mei 2014.

De betrokken opleidingen hebben vervolgens een accreditatieaanvraag ingediend bij de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO). De professioneel gerichte bacheloropleiding in het onderwijs: kleuteronderwijs aan de Karel de Grote Hogeschool kreeg van de NVAO een accreditatie met beperkte geldigheidsduur. De accreditatie werd toegekend voor een periode van 3 jaar, met name tot 30 september 2018.

2 Verkorte procedure

De decreetgever voorziet dat de accreditatie van een opleiding met een beperkte geldigheidsduur plaatsvindt via een verkorte procedure. Een nieuwe externe beoordeling (m.i.v. een gepubliceerd rapport) moet worden uitgevoerd. Op basis daarvan neemt de NVAO een besluit dat zij publiceert in een accreditatierapport.

Onderhavig rapport bevat de resultaten van de externe beoordeling van de professioneel gerichte bacheloropleiding in het onderwijs: kleuteronderwijs aan de Karel de Grote Hogeschool. De beoordeling werd uitgevoerd door een visitatiecommissie, samengesteld uit onafhankelijke experts (cfr. infra) en gecoördineerd door de VLUHR. De beoordeling van de opleiding heeft, zoals decretaal bepaald, alleen betrekking op die generieke kwaliteitswaarborgen die als onvoldoende werden beoordeeld, in casu generieke Kwaliteitswaarborg 3, gerealiseerd eindniveau.

3 De visitatiecommissie

3.1 Samenstelling

De visitatiecommissie die deze ‘verkorte’ visitatie uitvoerde, bestond uit vier commissieleden waaronder één commissielid uit de oorspronkelijke visitatiecommissie. De commissie voor de verkorte procedure werd op 15 september door de VLUHR ingesteld, na positief advies van de NVAO, d.d. 26 juni 2017.

De commissie was als volgt samengesteld:

- **Ludo Heylen** (voorzitter), directeur Centrum Ervaringsgericht onderwijs, Leuven
- **Gerda Calders**, coördinerend directeur basisonderwijs, scholengroep Brussel
- **Katrien Struyven**, hoofddocent educatiewetenschappen, Vrije Universiteit Brussel
- **Yanthe Van Gorp**, studente kleuteronderwijs, Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen

Andreas Smets, stafmedewerker Kwaliteitszorg verbonden aan de Cel Kwaliteitszorg van de VLUHR, trad op als projectbegeleider en secretaris.

Voor korte curricula vitae van de commissieleden wordt verwezen naar bijlage 1.

4 Werkwijze

Ter voorbereiding van de verkorte visitatie heeft de betrokken opleiding een zelfevaluatie-rapport opgesteld waarin de opnieuw te beoordelen generieke kwaliteitswaarborg werd beschreven. Het zelfevaluatie-rapport werd op 1 oktober 2017 aan de Cel Kwaliteitszorg van de VLUHR overgemaakt, die het op haar beurt aan de commissieleden bezorgde. De visitatiecommissie kreeg aldus de gelegenheid deze informatie zorgvuldig te bestuderen en het bezoek grondig voor te bereiden.

Het bezoek van de visitatiecommissie vond plaats op 5 november 2017 met een voorbereidend overleg op 4 november 2017. Tijdens het bezoek heeft de visitatiecommissie gesprekken gevoerd met de opleidingsverantwoordelijken, de docenten, de studenten, stagementoren en het werkveld. Het bezoekschema is toegevoegd als bijlage 2. Tevens heeft de commissie inzage gekregen in onder andere een selectie toetsen, evaluatieopgaven, eindwerken en in het elektronische leerplatform.

Als laatste stap in het proces heeft de commissie, conform het visitatieprotocol “Handleiding voor de externe kwaliteitszorg in het Vlaamse hoger onderwijs, Brussel, augustus 2015”, haar bevindingen en conclusies omtrent de te beoordelen generieke kwaliteitswaarborg in voorliggend rapport vastgelegd. De opleiding werd hierbij in de gelegenheid gesteld om op het concept van het rapport te reageren.

DEEL 2

Opleidingsrapport

KAREL DE GROTE HOGESCHOOL

Bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs

INLEIDING

Het traject voor werkstudenten, het flextraject genoemd, is een nieuw traject dat wordt ingericht vanaf academiejaar 2017-2018. Het aangeboden traject bestaat uit didactisch-pedagogische modules die gekoppeld worden aan het werkplekleren. Naast deze geïntegreerde modules krijgen de studenten in de opleiding kleuteronderwijs een specifiek aanbod op basis van de ontwikkelingsdomeinen uit het kleuteronderwijs. Deze opleidingsonderdelen worden door de hogeschool aangeboden tijdens lesmomenten in avondonderwijs aangevuld met online lesmateriaal onder de vorm van blended learning. Het traject loopt over twee academiejaren.

GENERIEKE KWALITEITSWAARBORG 3 - GEREALISEERD EINDNIVEAU

De commissie beoordeelt het gerealiseerd eindniveau van de bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs als voldoende.

Beoordeling 2014

In het visitatierapport Bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs uit 2014 kende de commissie een voldoende toe voor de generieke kwaliteitswaarborg 3 'Gerealiseerd eindniveau' van het reguliere traject, maar een onvoldoende voor de opleidingsvariant 'traject voor werkstudenten'.

De commissie oordeelde dat er in de opleidingsvariant 'traject voor werkstudenten' onvoldoende garanties waren dat de domeinspecifieke leerresultaten op niveau 6 werden gerealiseerd. De commissie beoordeelde dat de assessments van een te laag niveau waren en meende dat het kritisch evalueren en combineren van kennis binnen onverwachte contexten met verwijzing naar onderzoeksgegevens onvoldoende aantoonbaar was. De opleidingsvariant 'traject voor werkstudenten' bood immers geen bachelorproef of gelijkaardige opdracht aan waar een aantal elementen van niveau 6 van de Vlaamse Kwalificatiestructuur zichtbaar worden gemaakt.

Beoordeling hervisitatie

De commissie kon vaststellen dat de opleiding sterk heeft ingezet op de verbetering van de opleidingsvariant 'traject voor werkstudenten', nu flextraject genaamd. Het flextraject is grondig vernieuwd in vergelijking met de vorige visitatie en dat op verschillende vlakken. Het oorspronkelijke

curriculum bood immers te weinig mogelijkheden om de aanbevelingen van de vorige commissie te integreren. Daarom is het traject grondig hervormd en vanaf academiejaar 2017-2018 uitgerold vertrekkende vanuit een geheel nieuw curriculum. Het nieuwe curriculum is opgebouwd vanuit een duidelijke visie en een nieuw onderwijsmodel. Centraal daarbij staan het lesgeven in authentieke contexten, werkplekleren, onderzoekend leren en de basisschoolgedachte, waarbij naar synergie met de opleiding lager onderwijs wordt gezocht. Verder moet gezegd worden dat het flextraject vraaggestuurd en bijgevolg flexibel wordt ingericht. De commissie vindt het positief dat de opleiding gedurfd heeft om tabula rasa te maken en een nieuw traject vorm te geven.

Specifiek voor standaard 3 stelt de commissie vast dat is ingezet op de professionalisering van het docententeam. De docenten kregen hierbij ondersteuning vanuit de hogeschool. Dit heeft geleid tot de uitwerking van een toetsbeleid waarbij het **ontwikkelingsgericht en competentiegericht** evalueren centraal staat. Deze wijze van toetsen geeft aansluiting bij de opleidingsvisie. De commissie acht het toetsbeleid grondig en goed uitgewerkt. Om het toetsbeleid in praktijk om te zetten hanteren de docenten een competentiematrix. Een staal toetsen (door KdG assessments genoemd), bewijst volgens de commissie dat er effectief competentiegericht wordt getoetst. Het competentiegericht toetsen is in het algemeen goed ontwikkeld, al zou het een meerwaarde zijn als alle opleidingsonderdelen aan competenties worden gekoppeld, zodat het competentiegericht toetsen in het hele traject kan worden uitgerold, zo denkt de commissie. Het assessment gebeurt voor alle opleidingsonderdelen aan de hand van een studievoortgangstoets. De studenten kunnen tijdens iedere examenperiode meedoen aan het assessment. Ze bepalen zelf of ze klaar zijn om deel te nemen. Op die manier gaan de studenten bewust om met hun eigen leerproces en de ontvangen feedback. De commissie vindt dit sterk, maar vraagt dat het programma ook voldoende aanbodgericht blijft zodat ook het samen leren van de studenten centraal blijft staan. De opleidingsonderdelen worden geëvalueerd aan de hand van pass/fail. Om af te studeren moet de student voor alle opleidingsonderdelen een pass halen en bijgevolg aantonen dat de competenties zijn gerealiseerd.

Een staal toetsen, portfolio's en de gesprekken ter plaatse leert de commissie dat er valide, betrouwbaar en transparant wordt getoetst. De validiteit van de toetsing en examinering wordt onder andere geborgd door te werken met beroepsgerichte opdrachten in authentieke contexten, het uitschrijven van beheersingsniveaus en een stijgende moeilijkheidsgraad in opdrachten en examens. De betrouwbaarheid wordt gegarandeerd door gebruik te maken van scorewijzers, het intersubjectief toetsen met minstens twee beoordelaars, het uiteen trekken van de rol van beoordelaar en begeleider en het hanteren van diverse toetsvormen en verschillende evaluatiekansen. De toetsing is tevens transparant. Zo wordt tijdig aan de studenten gecommuniceerd wat de verwachtingen zijn ten aanzien van de assessments, zowel qua vorm als inhoud. De scorewijzers, die de criteria bevatten, spelen hier een belangrijke rol in. De scorewijzers worden tijdig gecommuniceerd en voortdurend bekeken bij feedbackmomenten zodat studenten weten hoe en waarop ze worden beoordeeld. Studenten ervaren het werken met de scorewijzers als zeer helder en duidelijk. Ze ervaren houvast op dit vlak. Een aandachtspunt is om de criteria voor specifieke modules verder te verfijnen aangezien deze enkel invulling geven aan de vormelijke aspecten (bv. aan/afwezigheid van een opdrachtsaspect) en minder aan de diepgang en verwerking van de inhoud. Ook de feedback die de docenten geven is goed. De feedback is gericht op de groei en ontwikkeling, maar ook op de motivatie van de student. De beoordeling gebeurt overigens pas wanneer de student verschillende feedbackmomenten heeft gehad. De studenten ervaren de feedback als leerrijk. Dat is ook nodig gelet op de flexibiliteit die de studenten wordt geboden. Behalve dat de wijze van toetsen en examineren valide, betrouwbaar en transparant is, stelt de commissie aan de hand van de beheersingsniveaus vast dat de toetsen en examens op niveau zijn. In de toetsen evalueren en combineren studenten kennis en inzichten uit een specifiek domein en passen ze complexe gespecialiseerde vaardigheden toe op vertrouwde en niet ver-

trouwde problemen in nieuwe contexten op de werkplek. De commissie oordeelt bijgevolg dat de toetsing **aansluiting vindt bij niveau 6 van de Vlaamse Kwalificatiestructuur**.

Positief vindt de commissie tevens dat de opleiding in het zelfevaluatie-rapport aangeeft nog toekomstplannen te hebben. Zo wil de opleiding onder andere verder gaan op de weg van het pass/fail evalueren door in te stappen in een project rond gerichte feedback, motivatie en zelfmanagement in een evaluatiesysteem met pass/fail. Ook de installatie van een toetscommissie die de examens en toetsen van de docenten reviewt is zinvol. De commissie suggereert om hierbij ook het pad van peerevaluatie te bewandelen, zodat de docenten zich ook openstellen voor de feedback van elkaar.

Een aanbeveling van de vorige commissie was om in de opleiding een opdracht te integreren die aantoonde dat de studenten VKS 6 op voldoende niveau hebben bereikt en meer bepaald in staat zijn om een onderzoekende houding aan te nemen. Kort na de visitatie werd daarom het opleidingsonderdeel 'onderwijskundige vraagstukken' geïntegreerd. In de opdrachten onderzochten studenten factoren die er voor zorgen dat scholen zich onderscheiden. De studenten deden dit aan de hand van een aangeleerde onderzoekscyclus, waarbij ze relevante literatuur en bronnen gebruikten, om uiteindelijk een vergelijking van stagescholen te bekomen. Het aannemen van een onderzoekende houding werd bijgevolg direct gekoppeld aan de werkplek. De 'onderwijskundige vraagstukken' bleken niet geheel de verwachtingen van studenten en docenten in te lossen, waardoor de opleiding vanaf 2017-2018 besloot om het opleidingsonderdeel 'onderwijskundige vraagstukken' niet langer aan te bieden. In de plaats daarvan werden de onderzoekscompetenties, samen met de competenties inzake reflecteren, sterker geïntegreerd in de ganse opleiding en het werkplekleren. De studenten krijgen regelmatig leer- en groeivragen, die ze aan de hand van het GRROW-model¹ trachten te beantwoorden. Op deze wijze werken de studenten gericht aan de basiscompetenties, zo kon de commissie vaststellen, en krijgen reflectie en onderzoek een prominente plaats in het programma en het werk van studenten.

Op basis van de ingekeken 'onderwijskundige vraagstukken' en de gesprekken ter plaatse doet de commissie enkele aanbevelingen om onderzoek en reflectie in het programma meer te versterken en blijvend in te bedden. De commissie vraagt dat er permanente aandacht gaat naar het gebruik en de kwaliteit van bronnen, literatuur en data. Daarnaast ziet de commissie kansen om de studenten in de opdrachten in contact te laten komen met verschillende contexten (bv. andere scholen/contexten buiten de werkplek-context) en essentiële thema's, zoals diversiteit, kansarmoede en grootstedelijke context. Het zou ook een meerwaarde zijn om deze contexten en thema's te behandelen vanuit verschillende perspectieven, zoals bijvoorbeeld het perspectief van de student, de school, het beleid, de kleuters, enz. Ten slotte ziet de commissie ruimte om de opdrachten nog meer aan te scherpen door studenten hun onderzoek te laten linken met onderzoeksresultaten uit onderwijsonderzoek, hen gegevens en data te laten verzamelen op de werkplek, om deze vervolgens te interpreteren en aan de hand van methodes en hulpmiddelen innovatief aan te wenden.

Hoewel het nog vroeg is om een uitspraak te doen over het eindniveau – het vernieuwde programma loopt vanaf academiejaar 2017-2018 – is de commissie positief over de huidige gang van zaken. Zo vindt ze het sterk dat de opleiding kort na de visitatie verscheidene remediërende maatregelen heeft ingevoerd en tegelijkertijd een aantal principes grondig heeft herdacht en vernieuwd. Verder zijn alle stakeholders met wie de commissie sprak bijzonder tevreden over de opleiding. Studenten gaven de goede voorbereiding op de praktijk, de sterke opvolging en begeleiding en de beroepsgerichte opdrachten als een meerwaarde. De commissie hoorde ook veel appreciatie vanuit het werkveld: ze ervaren de studenten als matuur met een goed startniveau. De reden hiervoor is vermoedelijk dat een aanzienlijk deel van de opleiding plaatsvindt onder

¹ Jef Clement, *Inspirerend coachen*, Leuven, 2008 (Goal, reality, resource, options, will).

de vorm van werkplekieren, zodat de studenten veel competenties aanleren in de authentieke context van de klas en school. Het werkplekieren biedt de student een unieke kans om ingebed te geraken in een schoolteam. Voor de school is het dan weer, meer nog dan tijdens een stage, een diepgaande kennismaking met de student. De studenten worden tijdens het werkplekieren beoordeeld aan de hand van een portfolio en een examengesprek. Dat laatste is opgevat als een driehoeksgesprek tussen de leertrajectbegeleider, de mentor en de student. De rol van de leertrajectbegeleider acht de commissie positief. De leertrajectbegeleider is beschikbaar en inspirerend voor studenten. De commissie staat daarnaast achter de keuze voor werkplekieren en de wijze van evalueren.

Concluderend meent de visitatiecommissie dat het gerealiseerd niveau aansluit bij niveau 6 van de Vlaamse Kwalificatiestructuur en bijgevolg voldoet aan de eisen gesteld aan een professionele bacheloropleiding. De toetsing en wijze van examineren zijn valide, betrouwbaar en transparant. De vergrote aandacht voor onderzoek en reflectie in het traject zijn eveneens een teken van een versterking van het gerealiseerd eindniveau. Ten slotte kreeg de commissie van alle stakeholders positieve signalen te horen over de inzetbaarheid van de afgestudeerden. De commissie besluit dat de kwaliteit wordt geborgd en kent dan ook de score voldoende toe aan generieke kwaliteitswaarborg 3 'gerealiseerd eindniveau'.

INTEGRAAL EINDOORDEEL VAN DE COMMISSIE

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau (2014)	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsleerproces (2014)	V
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau (2018)	V ²

Gegeven de bovenstaande positieve score die bij de herbeoordeling aan generieke kwaliteitswaarborg 3 werd toegekend, en overwegende de positieve scores die in het visitatierapport uit 2014 werden toegekend, is het eindoordeel van de bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs van de Karel de Grote Hogeschool, conform de beslisregels, voldoende.

² De generieke kwaliteitswaarborg wordt beoordeeld op een tweepuntenschaal onvoldoende/voldoende.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

Personalia van de leden van de visitatiecommissie

Ludo Heylen

Ludo Heylen is master pedagogische wetenschappen. Tussen 1981 en 1999 was hij werkzaam in de lerarenopleiding waar hij verschillende les- en begeleidingsopdrachten opnam en veel ervaring opdeed omtrent activerende werkvormen, competentiegericht evalueren en internationalisering. Sinds 1999 is hij als wetenschappelijk medewerker betrokken bij diverse projecten van KU Leuven en is hij verbonden aan het Centrum voor Ervaringsgericht Onderwijs. Reeds een aantal jaar is hij daar directeur van Cego vorming en Consult en stuurt hij het vormingscentrum aan. Verder is hij ook Lop-voorzitter basisonderwijs Aarschot.

Katrien Struyven

Katrien Struyven is als hoofddocent verbonden aan de Vakgroep Educatiewetenschappen (EDWE) aan de Vrije Universiteit Brussel. Ze heeft een onderwijsopdracht in de opleiding Agogiek, de masteropleiding Onderwijskunde (Master in Educational Sciences) en in de lerarenopleiding van de Interdisciplinaire Vakgroep voor Lerarenopleiding (IDLO). Haar onderzoek betreft didactische werkvormen (binnenklasdifferentiatie, probleemtaken, casussen, spel, peer tutoring, ...) en nieuwe(re) vormen van evaluatie (portfolio, peer assessment, peer feedback, ...), waarbij didactiek stevast wordt ingezet om het leren van studenten te stimuleren. Katrien Struyven is licentiaat (anno 2001) en doctor (anno 2005) in de Pedagogische Wetenschappen, afstudeerrichting Onderwijskunde; behaald aan de KU Leuven. Een repertoire werd opgebouwd van praktijkgerichte boeken, zoals Binnenklasdifferentiatie: Leerkansen voor alle leerlingen, Evalueren om te leren en Groot worden, en wetenschappelijke publicaties in internationale tijdschriften, zoals Learning and Instruction, Teaching and Teacher Education, en Interactive Learning Environments. Katrien Struyven is tevens deeltijds docent aan de academische lerarenopleiding, met name: SLO Economie, UHasselt.

Gerda Calders

Gerda Calders is opgeleid tot onderwijzeres voor het lager onderwijs. Zij heeft jarenlang lesgegeven als onderwijzer in het GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap. Vanaf 1995 tot 2003 was zij directeur basisonderwijs in het GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap te Brussel. Sinds 2003 is zij Coördinerend Directeur Basisonderwijs van de Scholengemeenschappen Brusselia (schoolvrij). Daarnaast maakt zij deel uit van verschillende raden en adviescommissies. Zo is zij onder andere stichtend lid van het Stimulerend Meertalig Onderwijs Brussel (STIMOB), lid van het dagelijks bestuur van de Scholengroep Brussel, bestuurslid van VIRBO (Vereniging

Inrichtingshoofden Basisonderwijs GO!), oprichter en bestuurslid van GIBBON (Gemeenschaps-initiatief Brusselse Buitenschoolse Opvang in het Nederlands), lid van de werkgroepen Onderwijs en Taskforce Capaciteit van de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC), lid van de adviesraad basisonderwijs van het GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap en lid van de Algemene Raad van de Vlor.

Yanthe van Gorp

Yanthe van Gorp is studente kleuteronderwijs aan Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen (AP). Zij is studentenvertegenwoordiger in de departementale onderwijsraad van AP.

BIJLAGE 2

Bezoekschema

4 december 2017

16:30–19:00	intern overleg
19:00	avondmaal commissie

5 december 2017

09:00–09:30	intern overleg
09:30–10:30	opleidingsverantwoordelijken
10:30–10:45	intern overleg
10:45–11:45	studenten, inclusief afgestudeerden
11:45–12:45	middagmaal + inkijken documenten
12:45–13:45	docenten en onderwijsondersteuners
13:45–14:15	intern overleg
14:15–15:00	werkveld
15:00–16:00	spreekuur + intern overleg
16:00–16:30	opleidingsverantwoordelijken
16:30–17:30	afsluitend beraad
17:30	mondelinge rapportering